

Generalsekretær og biskop: Der er brug for kirkerne i den globale værdikamp

Kristeligt Dagblad

Af Birgitte Qvist-Sørensen, generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp, og Peter Skov-Jakobsen, biskop i Københavns Stift

12.11.2019

I Europa er der for tiden meget magtesløshed på spil, og der bliver til tider leget med frygten. Det skal kirkerne hjælpe med at modvirke, skriver generalsekretær og biskop i fælles debatindlæg

"Ingen vold" var et genkommende krav i kirkerne i DDR under demonstrationerne i 1989. Og noget virkede, for som Hort Sindermann, formand for DDR-regimets parlament, sagde i 1989: "Vi var forberedt på alt. Bare ikke på stearinlys og bønner". Også i dag er der brug for alle gode kræfter for undgå, at frygten tager overhånd. Og kirkerne har deres rolle at bidrage med – dengang som nu.

"Vi var forberedt på alt. Bare ikke på stearinlys og bønner."

Sådan sagde formanden for Folkekammeret (DDR's parlament), Horst Sindermann, i 1989 i det tidligere Østtyskland. Kirkernes aftenandagter samlede tusindvis af deltagere, der fortsatte ud i gaderne i form af fredelige, ikke-voldelige demonstrationer. Trods Stasis masseovervågning og militære magt måtte styret se sig overrumplet af stearinlys, bøn og modig protest, for det er svært at slå løs på én, der synger og beder.

I denne weekend blev det markeret herhjemme og verden over, at det den 9. november var præcis 30 år siden, at Berlinmuren faldt, og den kolde krig fik sin afslutning. Det er en stor dag i verdenshistorien og en vigtig milepæl for demokratiet på tværs af Europa. Men det var også en tid, hvor kirkernes rolle fik en afgørende betydning som talerør og samlingspunkt for ytringsfrihed og menneskerettigheder.

Den verdensorden, som blev skabt med Murens fald, hvor demokrati og menneskerettigheder er blevet udbredt med hast, er de seneste år kommet under voldsomt pres.

Tag for eksempel det globale civilsamfundsnetværk CIVICUS' årsrapport fra 2019, der viser, at der er alvorlige angreb på det civile råderum i 111 lande, og kun fire procent af verdens befolkning lever i dag i lande, hvor vores grundlæggende samfundsfriheder respekteres. I mange af disse lande er kirkerne og trosbaserede samfund arnested for den folkelige modstand mod de autoritære styreformere, som

indskrænker forsamlings- og ytringsfriheden. Ligesom det var tilfældet i Østeuropa op til Murens fald.

Set tilbage er der ingen tvivl om, at menighederne skabte et stærkt grundlag for den forandringsproces, der førte til Berlinmurens fald. Kirken i DDR var i bogstavelig forstand en beskyttet bolig for det demokratiske forår, der lurede under overfladen. Et eksperimentarium, der samlede borgere både fra menigheden og udefra og drøftede ”det DDR, vi ønsker os”.

Sådan har kirken, når den har været bedst, samlet meget forskellige mennesker og været afgørende for demokratisering og rettighedsforsvar. Den 9. november bør derfor også være en dato, der kalder på refleksion og minder os om, hvilken rolle kirkerne kan og bør spille i forsvaret for de frihedsrettigheder og den internationale retsorden, vi alle sammen ønskede styrket som freds-dividende af den kolde krigs afslutning.

Ikke mindst i de her tider, hvor vi overalt i verden oplever, at det demokratiske rum indskrænkes. De stormagter, som de seneste 30 år har været motorer i at drive den globale kamp for demokrati, menneskerettigheder og opbakningen til internationalt samarbejde i FN, EU med videre, går nu direkte efter at underminere globale aftaler og institutioner – fra Trumps ”America First” over Modi-regeringens hindu-nationale lukken-sig-om-sig-selv i Indien. Ikke mit og vores, men mit i stedet for vores.

I sådan en global værdikamp er der igen brug for kirkerne som fortalere for dialog på tværs af politiske skel og landegrænser. Der er brug for kirkerne som samlingspunkt for medmenneskelighed og ytringsfrihed, og heldigvis sker det allerede mange steder.

Det fik vi begge mulighed for at opleve, da vi i 2016 besøgte samarbejdspartnere i Uganda. Det var slående, hvordan kirker, vi besøgte, ude i de fattigste og mest afsides liggende dele af Uganda, også er i stand til at fungere som samlingssted for mennesker, der ønsker mere frihed og selvstændighed, og som styrker hinandens tro på at være del af det fælles Uganda. Deres fællesskab giver livsmod midt i den fortvivlende fattigdom, og sammen står de stærkere.

Det var derfor ikke nogen overraskelse for os, at en rapport fra 2018, udarbejdet af Folkekirkens Nødhjælp, dokumenterer, hvordan kirken i Uganda var den sidste bastion af modstand, da præsident Yoweri Museveni i 2017 ophævede aldersbegrænsningen på præsidentkandidater for at tiltvinge sig retten til genvalg. Der blev ellers slået hårdt ned på enhver, der satte spørgsmålstegn ved ophævelsen. Så meget, at kirkerne sammen med det muslimske trossamfund stod offentligt op i forvar for et frit og fælles demokratisk råderum i Uganda og sagde, at ”ingen ugander har ret til at ønske en anden uganders synspunkter væk, ingen ugander har ret til at nægte en anden ugander rum til at udøve hans eller hendes rettigheder eller til at opfylde deres forpligtelser som borgere”.

På samme måde blev kirkerne i Zimbabwe et folkeligt omdrejningspunkt og et forsvar for forsamlings- og ytringsfrihed i tiden op til præsident Mugabes fald forrige år. Præcist som i DDR stoppede det ikke ved regimets fald. Kirkerne i Zimbabwe gik efter Mugabes fald sammen med ungdomsorganisationer, beboerforeninger, fagforeninger med videre i hvad, de kaldte ”den Nationale Folkelige Forsamlings” proces for at formulere et nyt alternativ.

Som den protestantiske DDR-præst Joachim Gauck, der efter Murens fald førte an i arbejdet for, at det forenede Tyskland blev netop det; ikke blot et udvidet Vesttyskland. Senere stoppede Gauck som præst og blev leder af den myndighed, der stod for åbningen af Stasi-arkiverne, og siden blev han Tysklands forbundspræsident fra 2012 til 2017.

Kirkernes forsvar for frihedsrettigheder og international retsorden rækker også ud over landegrænsen. Gennem bevægelsen ”Side-ved-Side. Trosbevægelse for ligestilling” har 14 netværk af kirkeledere rundt om i verden arbejdet for ligestilling mellem kvinder og mænd på nationalt plan og internationalt.

Når en mandlig kirkeleder fra Nigeria taler om, at de i kirken fremmer ’positiv maskulinitet’ som modvægt til hustruvold og diskrimination, så lyttes der. Det gør der også, når han taler i FN, som hvert år i marts tager temperaturen på kvinders rets-status kloden rundt. Kvinders rettigheder er nemlig under pres. Men og når man i kristne og andre trossamfund medvirker til at forme menneskers grundlæggende værdier og sans for ret og vrang, så kan det skabe store forandringer, hvor troen på et gudskabt ligeværd mellem kvinder og mænd bliver en del af både forkyndelse og praksis.

FN’s generalsekretær, António Guterrez, sagde ved kvindekonferencen i marts i år, at ”Jorden rundt er der tilbagegang for kvinderettigheder. Tilbagegangen er dyb, vedvarende og ubarmhjertig”. Og så fortsatte han med at opregne eksemplerne: online chikane, vold mod kvindelige menneskerettighedsforkæmpere og politikere. Han bad alle regeringer, organisationer og fællesskaber om at kæmpe imod tilbagegangen og hjælpe med til at føre os frem til en verden, hvor ”kvinder og mænd har samme rettigheder, samme frihed og samme andel af magten”.

Den 9. november 1989 lærte os, at demokratiet er afgørende. Det skal udvikles af tænkende kritiske mennesker. Vi skal tage hinanden alvorligt. Vi skal lytte. Vi skal værne om retsstaten og ordentligheden. Vi skal tillægge os åndsfriheden. Vi skal have en inderlig tro på, at det nytter noget at bære længsler og håb frem.

I Europa er der for tiden meget magtesløshed på spil, og der bliver til tider leget med frygten. Men dér, hvor frygten får lov til at løbe uimodsagt, sker det ofte, at man forlader tilliden til retsstaten, til menneskerettighederne og til den politiske ordentlighed. Man forfølger fattige i stedet for at hjælpe dem. Man latterliggør mindretal i stedet for at give dem plads i samfundet og få dem med ind til bordet. Man karikerer modstanderens synspunkter og lader det komme an på en afstemning.

Der er brug for alle gode kræfter for at ændre og undgå, at frygten tager overhånd.
Og kirkerne har deres rolle at bidrage med – dengang som nu.

Birgitte Qvist-Sørensen er generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp, og Peter Skov-Jakobsen er biskop i Københavns Stift.